

Handläggare

Ulf Johansson, kultur- och fritidschef
Anya Feltreuter, bibliotekschef

Kultur- och fritidsnämnden

Synpunkter från Mjölby bibliotek på Kungliga bibliotekets rapport "Demokratins skattkammare - Förslag till en nationell biblioteksstrategi"

Hur vi kommenterar strategin

Mjölby kommun har valt att efter en kort sammanfattning av strategin i sin helhet kommentera strategin rubrik för rubrik. Därefter kommenterar vi de sex föreslagna reformförslagen. Vissa delar av biblioteksstrategin är mer viktiga för oss än andra, vilket märks i vad vi väljer att kommentera.

Sammanfattning

Som helhet tycker vi att strategin lyfter många av de utmaningar som biblioteken står inför. Vi tycker också att många av de synpunkter som inkom på utkastet har tagits tillvara, vilket har resulterat i en tydligare och mer framåtsyftande strategi. Vi ser också positivt på att internationella strategier och mål har lyfts in i Demokratins skattkammare.

Något vi fortfarande reagerar på är den tydliga centralisering som på många ställen i strategin verkar eftersträvas. Själva centraliseringen verkar ofta vara viktigare än vilka de lokala behoven är och vilka effekter som ska uppnås på lång sikt. I vissa fall kan centralisering vara en vinst, medan i andra fall kan det bidra till att de lokala behoven får stå tillbaka.

Som vi påpekade i våra synpunkter till utkastet tycker vi att det är positivt att den regionala biblioteksverksamheten lyfts fram som en stark aktör som stöd till folkbiblioteken. Utifrån de föreslagna åtgärderna läser vi dock fortfarande in en minskad betydelse för de regionala biblioteksverksamheterna bland annat i gemensam metodutveckling och för bidragshantering. Vi ser en fara i att centralisera metodutveckling och bidragshantering då den kommer allt för långt ifrån de som biblioteksverksamheten i slutändan är till för – det vill säga invånarna.

Demokrati

I utkast till en nationell biblioteksstrategi menade vi att barnperspektivet glömdes bort och att tillgänglighetsperspektivet kunde varit tydligare. Demokratins skattkammare innehåller tydliga skrivningar om barns rätt och funktionsrätt. Mycket bra!

Under slutsatser nämns att bibliotekens möjligheter att anställa personal med mångspråkig kompetens bör förstärkas genom olika statliga stödinsatser. Vi undrar vilka stödinsatser detta skulle kunna vara?

Postadress

Mjölby kommun
Kultur- och fritidsförvaltningen
595 80 MJÖLBY

Besöksadress

Burensköldsvägen 11-13

Telefon

0142 - 850 00

Telefax

0142-851 20

Internetadress

www.mjolby.se

e-postadress

kulturofritid@mjolby.se

Bankgironummer

791-9848

Att bidra till att ge invånarna en god medie- och informationskompetens är en viktig roll för biblioteken redan idag. Men i strategin nämns biblioteken också som en del av civilförsvaret och att biblioteken ska kunna ge en oberoende och trovärdig informationsförmedling vid en kris och krigssituation. Det är ett stort steg för biblioteksväsendet att ta och behöver förtydligas i eventuellt kommande utredningar.

Samhällets öppna rum

Texten om biblioteken som samhällets öppna rum stämmer väl överens med verkligheten. De slutsatser som dras och de uppmaningar som ges är dock sådant som biblioteken redan gör, men som visserligen alltid kan utvecklas och förbättras.

Läsning

Förslaget om att titlar med kultur- eller distributionsstöd ska distribueras digitalt redan vid utgivning är bra. Vi instämmer i att det är viktigt att digitaliseringssatsningar i större utsträckning bör gälla barn. Utbudet för barn som vill läsa e-böcker eller lyssna på e-ljudböcker i dag är mycket begränsat.

Lärande

Landets kommuner skriker efter skolbibliotekarier. Strategin konstaterar att det krävs ökad tillgång till skolbibliotekarier, men det förs inte fram något konkret förslag på hur denna brist ska lösas. Att utöka antalet platser vid de biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningarna är en möjlighet. Risken finns dock att de nyutbildade bibliotekarierna trots allt väljer att gå till folkbibliotek eller andra typer av bibliotek – eftersom det även där finns stor efterfrågan. Kanske kan man se över möjligheten att införa snabbspår för andra professioner – exempelvis lärare som vill ta sig an en annan yrkesroll?

Vi håller med om att vuxenutbildningens biblioteksverksamhet behöver tydliggöras i kommande revideringar av biblioteks- och skollag. Idag står många vuxenstudenter utan skolbibliotek och hänvisas till folkbiblioteken som i många fall tar på sig ett kompensatoriskt uppdrag.

Forskning

Detta stycke överlämnar vi till våra kollegor inom forskningsvärlden att uttala sig om.

Nationella digitala bibliotekstjänster

Vi instämmer i vikten av att ta ett krafttag för att digitalisera material. Vi instämmer också i vikten av att stå upp för att sekretessen kring vilken litteratur som lånats av vilken person måste finnas kvar. Vi instämmer också i att frågan om att hitta en gemensam lösning på avtal vad gäller e-böckers är högt prioriterad för folkbiblioteken.

Gemensam infrastruktur

Strategin föreslår en samlad struktur för bibliotekarieprofessionens kontinuerliga kompetensutveckling genom inrättandet av ett oberoende fortbildningsinstitut för bibliotekarier. Vi anser att detta förslag innebär en centralisering av professionsutvecklingen som inte är vare sig önskvärd eller gynnsam för folkbibliotekens utveckling. Se mer under rubriken ”Reformförslag 5. En samlad nationell struktur för kompetensutveckling inom biblioteksområdet”.

Vi är positiva till resonemanget om en ny projektmodell i riktning från tillfälliga projektbidrag till fler mer generellt och permanent ställda bidrag som skulle kunna ge en ökad möjlighet och mer hållbar verksamhetsutveckling. Samtidigt menar vi att projekt som arbetsätt är positivt eftersom de möjliggör för metodutveckling och nya satsningar. Det behövs en god balans mellan tillfälliga projektmedel och långsiktiga sådana.

Vi ser positivt på samverkan inom hela biblioteksväsendet i frågor vad gäller med infrastruktur, juridik, metadata och kompetens. Dock är vi tveksamma att lägga alltför mycket beslutsrätt på en nationell myndighet. Vi menar att, som tidigare nämnts, centralisering i vissa fall kan vara en vinst, medan den i andra fall kan det bidra till att de lokala behoven får stå tillbaka.

Synpunkter från Mjölby bibliotek på Kungliga bibliotekets bilaga Sex strategiska reformer för stärkta bibliotek

Reformförslag 1. Stärkta skolbibliotek

Likvärdig skolbiblioteksverksamhet för elever i alla Sveriges grund- och gymnasieskolor förefaller vara en svårlost fråga. En starkt bidragande orsak till det är skolans decentraliserade organisation där varje rektor ansvarar direkt mot lagstiftningen. För att nå framgång i utveckling av skolbiblioteksverksamhet måste utvecklingen göras nära, eller ännu hellre av, skolans egna huvudmän. Av den anledningen stödjer vi förslaget att förstärka Skolverkets uppdrag på skolbiblioteksområdet med ett nationellt kunskapscenter för skolbibliotek. Verket bör ges i uppdrag att arbeta med kompetensutveckling och utvecklingsstöd på en övergripande och strategisk nivå för skolans huvudmän. Det bör inte erbjuda ett konsultativt stöd i praktiska frågor eller direkt gentemot skolbibliotekspersonal.

Vår åsikt är att bristen på kvalificerad personal är en stor orsak till att skolbibliotekens potential inte fullt nyttjas, och att Sveriges barn och unga därmed inte har likvärdig tillgång till skolbiblioteksverksamhet. Därför efterfrågar vi, som vi nämnde under rubriken Lärande ovan, en långsiktig plan för att utbilda fler skolbibliotekarier.

Reformförslag 2. Stärkta bibliotek för nationella minoriteter och urfolk

Vi stödjer strategins förslag och välkomnar särskilt att man väjer att förstärka uppdraget för redan etablerade aktörer. Vi kan dock inte bedöma om samtliga institutioner har kapacitet att uppfylla uppdraget och anser också att uppdragen i första hand ska handla om konsultativt stöd till kommunerna.

Reformförslag 3. Stärkt mångspråkig biblioteksverksamhet

Vi menar att förslaget om att Internationella biblioteket skulle kunna stödja folk- och skolbibliotek ytterligare är bra och ser även positivt på att lånecentralen får i uppdrag att tillhandahålla medier till exempelvis skolbibliotek och förskolor.

Vi instämmer även i att det finns stora behov av kompetens och stöd som rör det mångspråkiga området. Dock är vi tveksamma till att placera kompetens alltför långt ifrån besökarna utan tror istället på att förstärka kompetensen närmre de lokala behoven, förslagsvis på regionbiblioteken.

Vi ser positivt på att vidareutveckla varldensbibliotek.se.

Reformförslag 4. Stärkta nationella digitala bibliotekstjänster

Vi delar strategins bedömning av att det behövs mer nationell samordning av digitala bibliotekstjänster. Inte minst är detta en viktig fråga för mindre kommuner och biblioteksorganisationer.

Reformförslag 5. En samlad nationell struktur för kompetensutveckling inom biblioteksfältet

Syftet med detta reformförslag är inte tydligt ur ett folkbiblioteksperspektiv. Det tycks finnas en agenda att stärka bibliotekarieprofessionen i sin egen rätt och inte utifrån de behov invånare och samhälle har av professionens kompetens. Att möjliggöra och tillhandahålla kompetensutveckling för sina anställda är ett ansvar för arbetsgivaren, och det är också upp till varje enskild arbetsgivare att beskriva den kompetens som krävs för varje befattning.

Vad det innebär att arbeta som bibliotekarie ser olika ut i olika kommuner och på olika bibliotek. Många kommuner menar att för att möta de komplexa behov som våra besökare har måste vi, förutom bibliotekarier, anställa personer med andra kompetenser än de traditionella bibliotekariekompetenserna, exempelvis personer med akademisk utbildning inom marknadsföring, pedagogik, beteendevetenskap, digital produktion etc.

Inrättandet av ett fortbildningsinstitut för bibliotekarier innebär en centralisering av professionsutvecklingen som inte är vare sig önskvärd eller gynnsam för folkbibliotekens utveckling. För professionsutveckling finns de regionala biblioteksverksamheterna som har stor möjlighet till arbetsplatsnära och behovsriktade utbildningsinsatser, som väl uppfyller behoven. Vi föreslår därför istället att de regionala biblioteken får ökade medel för att fortsätta med detta.

Datum

Diarienummer

KOF/2019:94

En större fråga utifrån vårt perspektiv är bristen på biblioteks- och informationsvetenskapligt utbildad personal. Vi hade önskat att strategin fokuserat på denna fråga istället för att föreslå en nationell fortbildningsinstitution vars uppdrag redan ligger på arbetsgivare med stöd av regional biblioteksverksamhet.

Kompetensutveckling av bibliotekets personal måste ligga nära bibliotekets användare. Vi menar att kompetensutvecklingen med fördel sker på lokal och regional nivå. Detta för att se till så att så många som möjligt får tillgång till insatserna.

Vi instämmer i att synen på bibliotekarierollen, liksom synen på biblioteket, behöver förändras. Bibliotekarierollen idag handlar om så mycket mer än hantering av medier.

Den förändrade verksamheten har gjort att kraven på personalen har förändrats. Vi behöver fortfarande anställa kompetenta bibliotekarier, men vi behöver samtidigt komplettera personalstyrkan med andra kompetenser. Här behövs ett närmare samarbete mellan utbildning och verksamhet.

Reformförslag 6. Stärkt nationell biblioteksmyndighet

Vi instämmer i att förslaget att ge KB i uppdrag att stödja biblioteksväsendet i frågor som rör exempelvis biblioteksjuridik. Dock menar vi att frågor som rör kompetensutveckling och biblioteksutveckling ska ligga närmre slutanvändarna. Även frågor som rör bidragshantering är vi tveksamma till att de skulle gynna folkbiblioteken om dessa togs över av KB. Kulturrådet har hanterat detta mycket bra enligt vår erfarenhet och vi är oroad över att en förändring i bidragshanteringen skulle kunna leda till en försämring för våra användare.

En allmän kommentar är dock att vi skulle önska en renodling av uppdraget där uppdraget som biblioteksmyndighet överordnades uppdragen som såväl nationalbibliotek som forskningsbibliotek. Vi kan också konstatera att den inriktning som KB skulle ta om strategins reformförslag skulle bli verklighet, inte skulle överensstämma med hur uppdraget förändrats och styrts mer mot forskning under de senaste åren.

Kultur- och fritidsförvaltningen

Ulf Johansson
kultur- och fritidschef

Anya Feltreuter
bibliotekschef